

АРТ-КЛАСТЕРИ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПРОСТОРУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ, УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД.

*Кучерова М.А., гр. А-514м (н).
Науковий керівник – ас. Дмитрик Н.О.*

Кластер – це об'єднання в рамках однієї територіально-географічної зони виробничих бізнесу-проектів в однієї технологічної області, а також їх фундаментальних розробок і нових систем створення продуктів і підготовки їх виробництва.

Головними складовими арт-кластера є ядро кластера (ідея, ремесло) і арт-простір, який формується довкола ядра. Ядром може бути архітектурно-дизайнерська складова, фотографія або візуальні мистецтва.

В процесі розвитку довкола ядра виникають обслуговуючі його магазини: шоуруми, магазини товарів для даного кластера (у майбутньому асоційовані з ним), виставкові простори і галереї, бібліотеки, лекторії, зали для занять.

Приклади вдалої організації арт-кластерів в світовому досвіді: Інститут сучасного мистецтва Kunst-werke в Берліні, розташований в будівлі колишнього маргаринового заводу, арт-кластер в Лондоні на місці у минулому промислового району Shoreditch, Färgfabriken у Стокгольмі на місці прядильної фабрики, де зараз знаходиться театр і різні виставкові простори [1].

Основна причина вибору виробничих майданчиків під розміщення арт-кластерів – неможливість використання власності, що прийшла до занепаду, без їх глибокої реконструкції і перепрофілювання інакше, як під розміщення таких видів бізнесу.

Проблематика:

- застаріла інфраструктура (інженерні системи, мережі, благоустрій);

- поганий стан конструкцій, необхідність ремонту фасадів;

- обмеження, пов'язані з охороною пам'ятників і об'єктів культурної спадщини.

-інвестиції в глобальну реконструкцію можуть бути порівнянні з новим будівництвом, або перевищувати його за вартістю.

Залежно від території кластера питання заміни інженерних систем можливо вирішити протягом 5-10 років розвитку кластера, обробку

приміщень та благоустрій виконати протягом 1-5 років з моменту початку бізнесу. При цьому фасади будівель, через економічні питання, частіше залишають без змін або роблять незначні косметичні поліпшення.

Переваги кластера:

- поліпшення культурної і соціальної атмосфери в містах;
- оновлення публічного простору міського середовища;
- створення умов для творчої активності, розвиток внутрішній культурного потенціалу міста;
- підтримка та зміцнення культурної спадщини.

До об'єктів реновації, які були перепрофільовані під арт-простори в Україні можна віднести проект Арт-завод Платформа - найбільший креативний кластер країни, розташований на Лівому березі Києва. Простір розміщений на території колишнього Дарницького шовкового комбінату, загальною площею 120 тис. кв. м. За ревіталізацію Дарницького шовкового комбінату, в якому тепер знаходиться "Арт-завод Платформа", взялися навесні 2014 року.

Головною метою було створення, на прикладі відомих світових арт-кластерів, першого в Україні локалізатора декількох напрямів розвитку креативної економіки. Погляди на площу були переглянуті, з будівель видалена уся стара техніка, замінені вікна, каналізація і сливи, декоративний ремонт фасадів будівель і зміцнення внутрішніх конструкцій, заміна асфальту на плитку, а трав'яних площ на газони. Нині це екосистема, що об'єднує бізнес, фестивалі, коворкінг, мистецтво, IT- сферу, моду, освіту і інші індустрії креативної економіки [2].

Також до проектів у Києві, які націлені на створення арт-простору можна віднести реновацію Довженко-центра, який був заснований в 1994 році на базі найбільшої за часів СРСР Української кінокопіювальної фабрики (1948 року).

У 2015 році почата трансформація індустріальних будівель Центру, їх перетворення у відкритий публічний простір, для чого на базі Центру заснований арт-кластер, об'єднуючий ряд суспільних ініціатив у сфері сучасного мистецтва - театру, музики, книговидання і так далі. Довженко-центр також функціонує як популярний майданчик для проведення концертів.

В Україні також є арт-проекти, які за час свого існування пройшли не тільки через оновлення функцій, а також через зміну свого місцезнаходження на об'єкт у іншому місті.

Арт-фонд «Ізоляція» — арт-центр, створений у місті Донецьк в 2010 році на території колишнього заводу ізоляційних матеріалів. У

перші роки роботи в «Ізоляції» було реалізовано більше 20 арт-проектів. У 2014 році «Ізоляція» переїхала на територію Київського суднобудівельного заводу і продовжує виступати ресурсом для міжнародних кураторів, дослідників, художників і інших культурних діячів.

На території «Ізоляції» вже працювали світові зірки сучасного мистецтва: Цай Гоцян, Даніель Бюрен, Борис Михайлов, Рафаель Лозано-Хеммер.

На відміну від більшості просторів, на території арт-фонду «Ізоляція» наявні майстерень і лабораторій: фотолабораторія; літографія; дерев'яна майстерня; два лекційні зали; кафе, з майстер-класами; галерейний простір. IZONE дозволяє користуватися практично всією інфраструктурою майданчика. У майстернях IZONE проводяться постійні освітні програми - лекції, майстер-класи і воркшопи [3].

Ідея використання промислової території під арт-простори набула найбільшої популярності у Харкові. До 2000-го року, внаслідок економічного занепаду, було припинено виробництво більш ніж на 15-ти великих харківських підприємств.

Одним з перших об'єктів реновації промислової будівлі під арт-кластер у Харкові був завод транспортного машинобудування імені В. А. Малишева, заснований у 1895 році. Завод був побудований на східній околиці Харкова. Будівлі цехів були зроблені згідно з основними тенденціями в промисловій архітектурі того часу - одноповерхові промислові об'єкти як об'єми для механізмів. Застосування цеглини як у будівництві конструкцій, так і в центрі основних художніх рішень.

У 2016 році механічний цех №170 (раніше тепловозобудівне виробництво), на вул. Плехановська 126, перебудовують в Арт-завод "Механіка", новий креативний простір у стилі лофт. Переваги реновації вибраного об'єкту :

- Загальна площа території більше 60 000 кв.м. Територія цеху повністю відокремлена від підприємства, має свої комунікації.
- Висока містобудівна цінність (розташування на магістральній вулиці у великому Слобідському р-ні, близькість до станцій метро).
- Історична і художня цінності (вибрані цехи є одними із старих будівель заводу транспортного машинобудування імені В. А. Малишева і зберігають основні принципи в промисловому будівництві кінця 19в.).

Територія була поділена на 6 зон. У які входить майданчик для концертного-холу на 10 тисяч чоловік, виставковий хол, костел, конференц-зали, коворкінг, парк, спорт, екстрим-площадки. Дизайн виконаний в стилі лофт і стімпанк. В процесі будівництва були прийняті заходи по зміцненню старих конструкцій, установку нових перекритій і перегородок. Основною ідеєю організаторів було створення закритого робочого і творчого простору для розваги і навчання [4].

Іншим промисловим об'єктом, що був перетворено в арт-кластер, в Харкові є простір "Fabrika" у будівлі підприємства "Союзсортсемевоц". Промислова будівля була побудована у 1933 р. і спочатку служила для сортування і зберігання селекційних сільськогосподарських культур. Зовнішній вигляд підприємства є прикладом нового періоду в радянській архітектурі, перехід до функціоналізму. Нового життя будівля набула в 2015 р. Тепер на чотирьох поверхах площею в 3 тис. кв. м колишньої фабрики знаходиться арт-майданчик Fabrika- простір, де можна вчитися, працювати і відпочивати. Тут є коворкінг з терасою, івент-зона, бар і ресторан [5].

В Одесі є також спроба створення арт-центру на базі зупиненого промислового підприємства Швацьке об'єднання ім. "Рози Люксембург", по вул. Леха-Качинського, 10/12. Фабрика заснована в 1934 р. у будівлі колишнього Ломбарду, побудованого архітектором В.І. Прохаска в 1904-1905 рр. Будівля є пам'ятником архітектури. Сьогодні тут розташовується арт-центр "Один", модельне агентство "Подіум", спортклуб, кафе, нічний клуб, настільний теніс, квесткімната та ін.

5 січня в Одесі відкрився новий арт-простір «Стальканат Арт». Земельна ділянка під мануфактуру відведена 10 серпня 1803, але дозвіл на підприємницьку діяльність засновники заводу отримали лише у 1806 долі. З 2017 року одне з неживаних приміщень металургійного підприємства, площею близько 450 квадратних метрів, було віддане під створення концертного майданчика. Зв'язок з промисловим гігантом зберігся в дизайні інтер'єру, яким займалася Юлія Нагорная. У величезному залі вдалося розмістити дерев'яні котушки для сталевих канатів вражаючих розмірів. Дрібний декор теж відповідає заданому стилю [6].

Роблячи **висновки**, особливу актуальність набуває проблема вироблення нових підходів до збереження промислової архітектури минулого. Реновація промислових об'єктів під арт-простір є вдалою ідеєю, через те, що таке функціональне рішення не потребує глибокої

реконструкції, розважальний бізнес майже завжди буде цікавим для людей.

Арт-кластери зберігають індустріальну спадщину й одночасно створюють щось нове, здатне стати джерелом натхнення для соціального та культурного розвитку України. Це багатодисциплінарне рішення, відкрите для всіх видів творчої експресії, точка дотику для людей, які прагнуть до соціальних змін.

Промислова архітектура займає особливе місце в культурному просторі великих міст України, формуючи їх неповторний вигляд. Сьогодні в Україні вже робляться кроки по збереженню та розвитку промислових просторів, але ще багато промислових комплексів потребують реконструкції і реновації.

Література

1. Антонова А.А. Арт-кластеры как пространство для развития города // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. ст. по матер. XLVII междунар. науч.-практ. конф. № 4(47). – Новосибирск: СибАК, 2015.

2. Арт-завод Платформа. [Електроний ресурс] // Режим доступа: <http://artzavodplatforma.com> (доступ вільний) – Загол. з екрану. – Рус. мова.

3. О фонде «Изоляция». [Електроний ресурс] // Режим доступа: <https://izolyatsia.org/ru/foundation/> (доступ вільний) – Загол. з екрану. – Рус. мова.

4. Арт-завод “Механика”: от производства паровозов до производства хорошего настроения. [Електроний ресурс] // repriza.com.ua: інформ.-справочный портал., 2017– Режим доступа: <http://repriza.com.ua/view/art-zavod-mehanika-ot-proizvodstva-parovozov-do-proizvodstva-horoshego-nastroeniya> (доступ вільний) – Загол. з екрану. – Рус. мова.

5. Fabrika.space: Как заброшенный завод в Харькове превратили в коворкинг. [Електроний ресурс] // <https://bzh.life>: інформ.-справочный портал., 2017– Режим доступа: <https://bzh.life/gorod/fabrika-space> (доступ вільний) – Загол. з екрану. – Рус. мова.

6. На заводе Стальканат открылось арт-пространство. [Електроний ресурс] // <https://odessa.bit.ua>: інформ.-справочный портал., 2017– Режим доступа: <https://odessa.bit.ua/2017/01/stalkanat-art> (доступ вільний) – Загол. з екрану. – Рус. мова.